

ER DET GRUNN TIL BEKYMRING FOR UNGDOMSMILJØET I STJØRDAL?

En kartlegging av ungdomsmiljøet

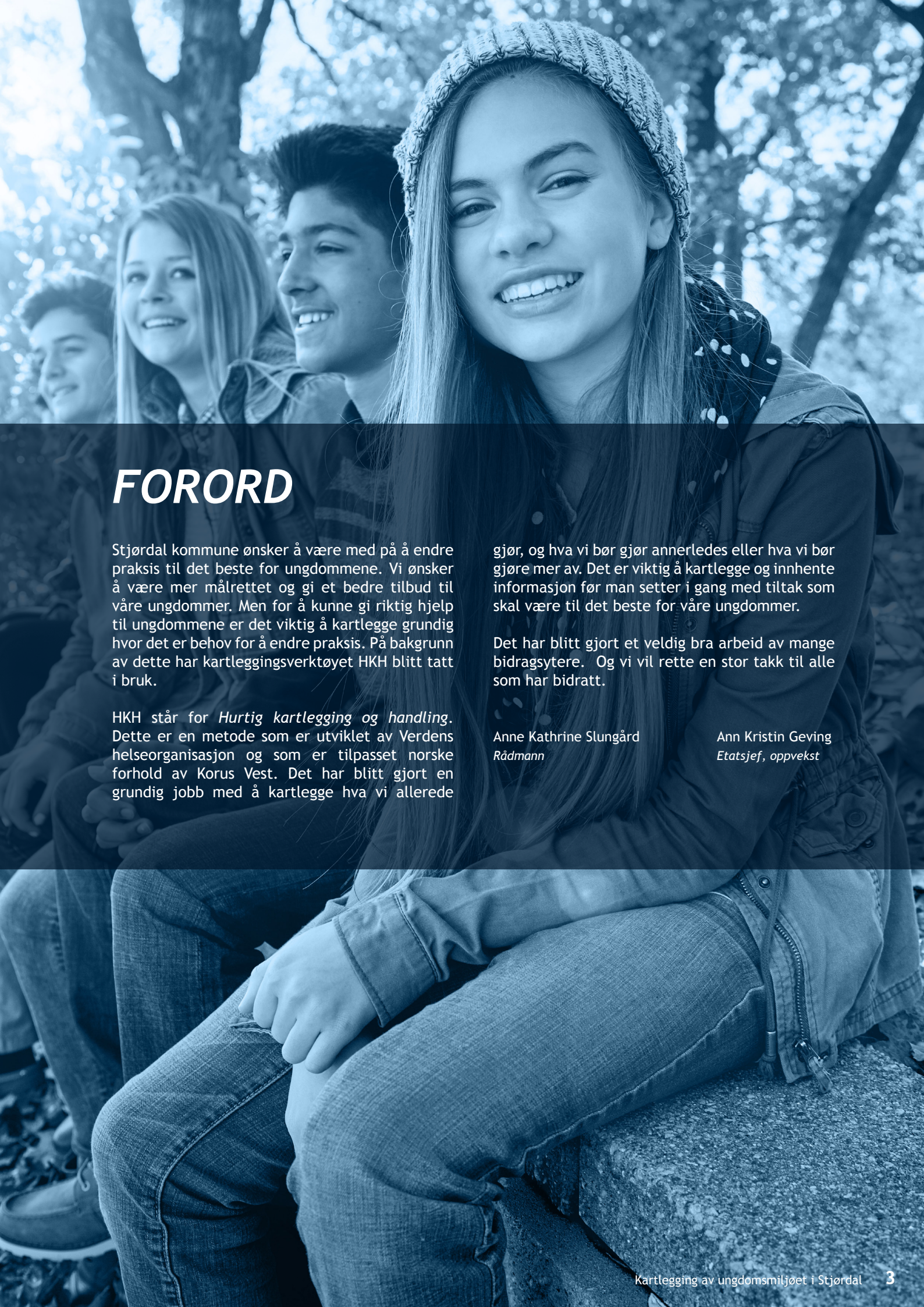
HKH-rapport 2019

Stjørdal kommune

INNHold

Forord	3
1: Innledning	4
1.1 Bakgrunn for kartleggingen	4
1.2 Kartleggingens målsetting	4
2: Kartleggingsprosess, metoder og kilder	5
2.1 HKH-metoden	5
2.2 Kartleggingsteamet og forankring i kommunen	7
2.3 Litteratur og statistikk	7
2.4 Innledende konsultasjon	7
2.5 Intervju med nøkkelinformanter	7
2.6 Fokusgrupper	7
2.7 Ungdomsmøter	7
2.8 Observasjon og oppsøkende arbeid	7
2.9 Questback	7
2.10 Avsluttende konsultasjon	8
3: Eksisterende tilbud og tiltak	9
3.1 Tilbud og tiltak	9
3.2 Kommunale samarbeidsfora	12
4: Funn fra kartleggingen	14
4.1 Ungdomsmiljøet i stjørdal sentrum	14
4.2 Skole/opplæring	15
4.3 Familie og nettverk	15
4.4 Fritid	16
4.5 Rus og kriminalitet	18
4.6 Psykisk helse	20
4.7 Sosiale medier	21
4.8 Hjelpeapparatet	21
5: Oppsummeringer og anbefaling av videre tiltak	23
5.1 Tiltak rettet mot foreldre	23
5.2 Ungdomskontakten	23
5.3 Politi	23
5.4 Informasjon om tjenestene	23
5.5 Koordinering av innsatser, taushetsplikt og samarbeid	24
5.6 Skole/opplæring	24
5.7 Psykisk helse	24
5.8 Rus og kriminalitet	24
5.9 Fritidstilbud	24
5.10 Konklusjon	24
6: Handlingsplan	26
7: Kilder	28

FORORD

Stjørdal kommune ønsker å være med på å endre praksis til det beste for ungdommene. Vi ønsker å være mer målrettet og gi et bedre tilbud til våre ungdommer. Men for å kunne gi riktig hjelp til ungdommene er det viktig å kartlegge grundig hvor det er behov for å endre praksis. På bakgrunn av dette har kartleggingsverktøyet HKH blitt tatt i bruk.

HKH står for *Hurtig kartlegging og handling*. Dette er en metode som er utviklet av Verdens helseorganisasjon og som er tilpasset norske forhold av Korus Vest. Det har blitt gjort en grundig jobb med å kartlegge hva vi allerede

gjør, og hva vi bør gjør annerledes eller hva vi bør gjøre mer av. Det er viktig å kartlegge og innhente informasjon før man setter i gang med tiltak som skal være til det beste for våre ungdommer.

Det har blitt gjort et veldig bra arbeid av mange bidragsyttere. Og vi vil rette en stor takk til alle som har bidratt.

Anne Kathrine Slungård
Rådmann

Ann Kristin Geving
Etatsjef, oppvekst

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN FOR KARTLEGGINGEN

Stjørdal er en kommune i Trøndelag. Den ligger øst for Trondheim, innerst i Stjørdalsfjorden. Det er Trøndelags nest mest folkerike kommune, etter Trondheim, og har voksende folketall. Ved slutten av 2018 hadde Stjørdal kommune ca. 24.000 innbyggere. I samme tidsrom er det registrert 1587 ungdommer i alderen 10-14 år og 1683 ungdommer i alderen 15- 19 i kommunen (store norske leksikon, 2018). I Stjørdal sentrum er det barneskoler, ungdomsskoler og en videregående skole. Kommunen har også skoler utenfor bykjernen og i bygdene. Stjørdal kommune og Stjørdal by er i vekst og utvikling. I Stjørdal sentrum har denne utviklingen vist seg blant annet i form av et nytt kulturhus, Kimen kulturhus, utbygging av kjøpesenteret Torgkvartalet og bygging av skatepark. I tillegg består Stjørdal sentrum av gågate med restauranter, kafèer og butikker.

Stjørdal har over en periode på flere år erfart at ungdomsmiljøet har blitt tøffere. Vi opplever i større grad enn tidligere at flere barn og unge har komplekse og sammensatte vansker. De mest utsatte finner ofte tilhørighet i miljøer som fører med seg en negativ spiral av kriminalitet. Dette gjelder blant annet kjøp, salg og bruk av narkotika, hærverk, vold og trusler. Mange som jobber med barn og unge i Stjørdal, opplever at bruken av rusmidler har blitt tyngre og mer ukritisk, og at de er yngre når de prøver narkotika for første gang. Det virker som det er mer godtatt blant ungdom å bruke narkotika, og at terskelen for å utøve vold, hærverk og trusler har blitt lavere. Det har vært flere avisoverskrifter knyttet til denne problematikken de siste årene. Flere instanser erfarer at barn og unge som strever, blir fanget opp alt for seint. Hjelpen kommer for seint, og vanskene har fått utvikle seg slik at det krever mer av apparatet rundt for å hjelpe dem.

Denne utviklingen er bekymringsfull, og vi ønsker å se nærmere på hvem disse ungdommene er og hva de strever med. Hva kan være årsakene til at barn og unge faller utenfor? Hva kan bidra til at barn og unge ikke faller utenfor? Det blir viktig å få en oversikt over hvilke tjenester vi har, og hvordan disse tjenestene jobber for å bistå barn og unge som har vansker av ulik art. Samtidig må vi vurdere om det er mangler ved det apparatet vi har pr. i dag. Vi har valgt å bruke metoden "Hurtig kartlegging og handling" (HKH) i dette arbeidet (St.Olav, 2019).

Kartleggingsteamet har bestått av personer fra ulike tjenester i kommunen, samt to veiledere fra Kompetansesenter rus -region Midt-Norge (KoRus midt). Kartleggingsperioden har foregått i tidsrommet 24.10.18 - 12.04.19.

1.2 KARTLEGGINGENS MÅLSETTING

Kartleggingens målsetting er å få mer kunnskap om ungdomsmiljøet i Stjørdal. Vi ønsker å vite mer om hvordan unge har det, og da med fokus på de mest utsatte. Kartleggingen tar for seg hvilken hjelp som er tilgjengelig for barn og unge og anbefale nødvendige tiltak, og belyser hvordan tjenesteapparatet samhandler i arbeidet rundt barn og unge.

Kartleggingen retter seg mot barn og unge fra og med 7. trinn til og med 10.trinn. Overgangen fra barn til ungdom kan være sårbar, der de går inn i en ny fase i livet. Det er en fase som krever mer ansvar og selvstendighet, hvor de unge skal finne sin rolle og identitet.

NØKKELSPØRSMÅL I KARTLEGGINGEN

- *Hvem er disse ungdommene?*
- *Hva kan bakgrunnen være til at ungdom har disse problemene?*
- *Hvilke tiltak/tilbud har vi i dag?*
- *Hvilke bistandsbehov opplever ungdommene selv at de har? Hva ønsker de hjelp til? Hva tenker hjelpeapparatet om ungdommenes behov for hjelp og bistand?*
- *Opplever ungdommene selv at det er mye rus/vold/slåssing?*
- *Hvordan samarbeider vi best mulig rundt disse ungdommene?*
- *Hvordan kan Stjørdal kommune forebygge en uønsket utvikling blant barn og unge?*

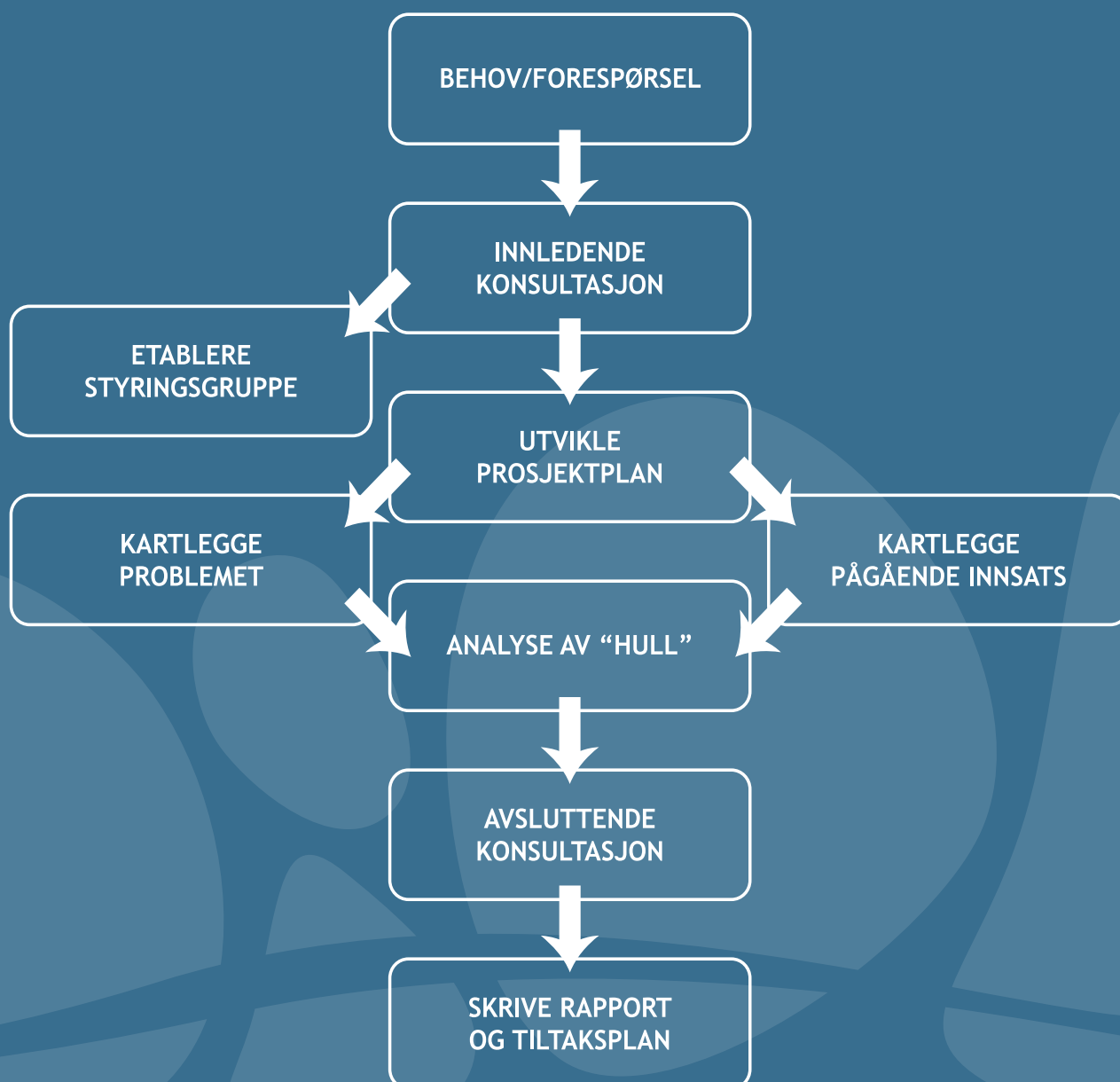
Problemstilling: Er det grunn til bekymring for ungdomsmiljøet i Stjørdal?

2 KARTLEGGINGSPROSESS, METODER OG KILDER

2.1 HKH-METODEN

Hurtig kartlegging og handling (HKH) er en kartleggingsmodell utviklet av Verdens helseorganisasjon. Kompetansesenter Rus (KoRus) vest, Bergen ved Stiftelsen Bergensklinikkene, har tilpasset denne til norske forhold. Målsettingen ved bruk av HKH er å innhente informasjon som gir rask oversikt over problemområder eller problemgrupper, for så å tilrettelegge for rask innsats og utvikling av formålstjenlige intervensjoner. Hensikten er å minimalisere risikoene og skadene for enkeltindivider eller befolkningen generelt.

HKH PROSESSEN

2.2 KARTLEGGINGSTEAMET OG FORANKRING I KOMMUNEN

Ved oppstart av kartleggingen ble personer med ulike erfaringer og faglige- og yrkesmessige bakgrunner invitert til å delta i kartleggingsteamet. Kartleggingsteamet har hatt jevnlig møter gjennom hele kartleggingsperioden.

KARTLEGGINGSTEAMET:

- *Prosjektleder for kartleggingen: Sissel Holmberg, leder enhet barn og ungdom*
- *Kari Christensen, SLT-koordinator*
- *Cristina Loennechen, Stokkan Ungdomsskole*
- *Bård Foss By, Oppfølgingstjenesten, Stjørdal kommune*
- *Mari Frydenlund, Ungdomskontakten, Stjørdal kommune*

VEILEDERE:

- *Inger Lise Leite, Kompetansesenter rus - Midt-Norge*
- *Stein Arve Strand, Kompetansesenter rus - Midt-Norge*

Styringsgruppen for HKH-arbeidet har vært Rådmannens ledergruppe. Styringsgruppen har ansvar- og styringsrett over kartleggingen.

Komite levekår har vært orientert om arbeidet underveis i prosessen.

2.3 LITTERATUR OG STATISTIKK

Det er innhentet data fra ulike kilder. Det er brukt tall fra bl.a Ungdata-undersøkelser, folkehelseprofilen for Stjørdal, elevundersøkelsen, Bufdir og statistisk sentralbyrå (SSB). I tillegg er det hentet tall fra Barneverntjenesten i Værnes-regionen, NAV, Ungdomskontakten og politi.

2.4 INNLEDENDE KONSULTASJON

Ved oppstart av kartlegginga ble instanser med kjennskap til ungdomsmiljøet i Stjørdal invitert til innledende konsultasjon. Den innledende konsultasjonen fant sted 24. oktober 2018. Personer fra ulike tjenester var representert på dette møtet, deriblant statlige og kommunale instanser, samt frivillige organisasjoner. Ungdom fra målgruppa var også representert. Det var til sammen ca. 40 stk. som deltok. Målet for møtet var å samle mer informasjon og kunnskap om ungdomsmiljøet i Stjørdal, samt å dele erfaringer på tvers av ulike tjenester. Det ble arbeidet i mindre grupper med ulike spørsmål. Til slutt ble dette lagt fram i plenum. Hvordan er situasjonen i Stjørdal? Hvilke utfordringer ser og opplever vi? Er det grunn til å være bekymret?

2.5 INTERVJU MED NØKKELINFORMANTER

I arbeidet med denne rapporten har det blitt gjennomført 12 intervjuer med nøkkelinformanter. Nøkkelinformanter er personer som forventes å ha kjennskap til det aktuelle temaet som kartleggingen har fokus på. Personer med ulik bakgrunn og fra ulike tjenester som har god innsikt i ungdomsmiljøet i Stjørdal har blitt intervjuet. Det ble utviklet en felles intervjuguide for samtaler med nøkkelinformanter.

2.6 FOKUSGRUPPER

I arbeidet med denne rapporten har det blitt gjennomført 10 fokusgruppeintervjuer. Dette har vært grupper bestående av 4-10 personer som har blitt intervjuet samtidig. Det ble også laget en intervjuguide for samtaler med fokusgrupper. Gruppene har bestått av personer fra ulike tjenester og organisasjoner med mye kunnskap omkring problemstillingen. Informantene representerer kommunale tjenester, politi, skoler, foreldre, fritid og frivillige organisasjoner.

2.7 UNGDOMSMØTER

I arbeidet med denne rapporten har det blitt gjennomført 3 ungdomsmøter. Dette har vært et utvalg av ungdommer som er i målgruppen for kartleggingen. Ungdommene som har blitt intervjuet representerer ungdomsrådet i Stjørdal, elevrådet ved Stokkan Ungdomsskole og et utvalg ungdommer som ble invitert til et ungdomsmøte i regi av Ungdomskontakten. Til sammen ca. 50 ungdommer har deltatt. En egen intervjuguide har blitt brukt i alle ungdomsmøtene.

2.8 OBSERVASJON OG OPPSØKENDE ARBEID

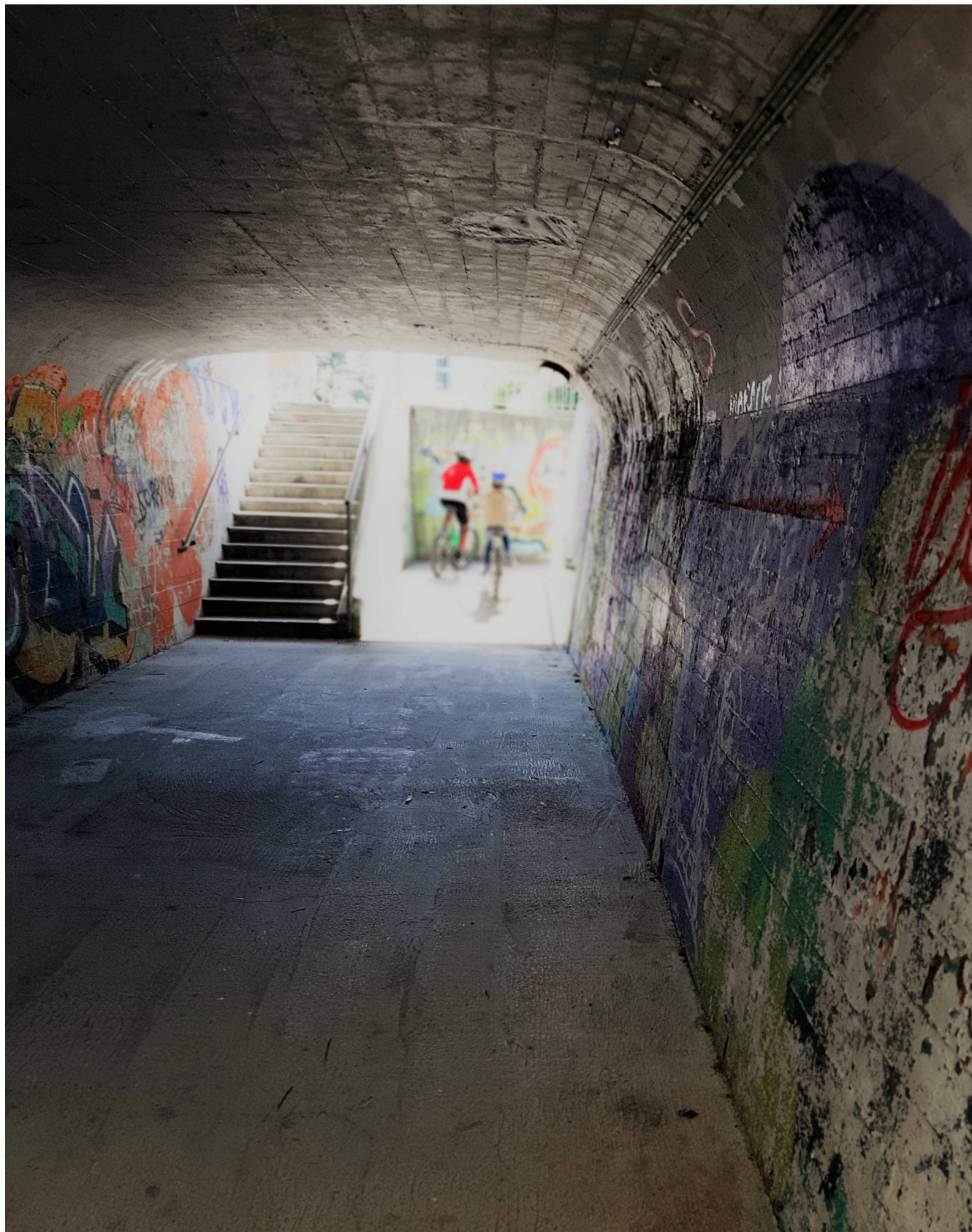
Ungdomskontakten har gjennomført flere oppsøkende-økter med ekstra fokus på kartleggingen. Det har blitt brukt egne observasjonsskjema, og observasjonene ble gjennomført både som deltakende og ikke-deltakende observasjon. Ikke-deltakende observasjon innebærer at en ikke tar kontakt med observasjonsobjektene, ved å observere skjult hva som rører seg i kartleggingsområdet. Deltakende observasjon innebærer at en deltar på lik linje med andre i sosiale settinger. Oppsøkende-øktene har vært jevnt fordelt i kartleggingsperioden fra oktober 2018 - april 2019.

2.9 QUESTBACK

Det ble sendt ut en questback til aktuelle aktører for å kartlegge eksisterende tiltak/tilbud og tjenester for målgruppen 7.-10.trinn i Stjørdal kommune og hva man savner.

2.10 AVSLUTTENDE KONSULTASJON

Etter endt kartlegging ble det invitert til en avsluttende konsultasjon. De samme personene som ble invitert til innledende konsultasjon ble også invitert til den avsluttende konsultasjonen. Den fant sted 12. april 2019. Her deltok 30 personer som deltok. Møtedeltakerne ble informert om funnene som har blitt gjort i kartleggingen, og fikk gjennom gruppearbeid komme med innspill til den foreslåtte handlingsplanen. Innspillene ble til slutt lagt fram i plenum.

3 EKSISTERENDE TILBUD OG TILTAK

Det finnes mange tilbud og tiltak rettet mot aldersgruppen 7.-trinn- 10.trinn. Tiltakene er på alle forebyggingsnivå: universelle -selektive og indikativ. Et spørsmål som har blitt stilt i kartlegging er om vi når de utsatte ungdommene med tiltakene vi har, og om vi har de riktige tiltakene.

3.1 TILBUD OG TILTAK

TILBUD/TILTAK/TJENESTER	BESKRIVELSE
FORVALTNINGSKONTORET	Målgruppe: Hele befolkningen Forvaltningskontoret i Værnesregionen har ansvar for å koordinere ulike helse- og omsorgstjenester. Forvaltningskontoret tar imot søknader, henvendelser, informerer, avklarer bistandsbehov og tar beslutninger om hvilke tjenester som innvilges. Forvaltningskontoret har ansvar for å sikre koordinering av tjenester til innbyggere som har behov for langvarige og koordinerte tjenester.
SKOLE 1. - 10. TRINN	Målgruppe: 6-16 år Skolene har helsesøster og sosialrådgiver tilgjengelig for samtaler med elevene. Skolene samarbeider tett og godt med andre instanser/enheter om tilbud som disse gir. Skolen har samarbeidsmøter og ansvarsgruppemøter for elever med psykiske, sosiale og pedagogiske utfordringer. Foreldresamarbeid er viktig for skolen. Oppstartssamtaler gjennomføres på 1. trinn og når nye elever starter på skolen. Kontaktmøter, elevsamtaler og foreldremøter.
NAV VÆRNES	Målgruppe: Ungdom og voksne som trenger div. bistand fra NAV. Primærmålgruppe er ungdom, flyktninger, langtidsledige og personer med nedsatt arbeidsevne. Ingen spesielle tiltak for ungdom under 18 år, tiltak blir evt. indirekte gjennom innsats og bistand til forelder/foresatte.
ENHET BARN OG UNGDOM	Målgruppe: Hele befolkningen, men primært barn og unge fra 0-25 år og deres foreldre. Ungdomskontakten har tilbud om individuell oppfølging, ruskontrakt, gruppetilbud: jente -og guttegrupper, ART, sommerjobbtilbud og ferietiltak Familieteamet har tilbud om foreldreveiledning. Bruker metodene PMTO, COS, ICDP, Tilbud om foreldreveiledning i gruppe.
CARBON FRITIDSKLUBB	Målgruppe: Ungdom Carbon Fritidsklubb er åpen 5 kvelder i uka. I klubben kjøres det bl.a. faste temadager, kunstverksted, mekkeklubb, bandrom. Carbon har dansesal og gir ungdommene tilgang til gaming og VR briller. I høst og vinterferie arrangerer Carbon LAN i Storsalen på Kimen.
ETAT KULTUR	Målgruppe: Hele befolkningen Skolekonserter, kulturskole, arrangementer, bibliotek, kino.

TILBUD/TILTAK/TJENESTER	BESKRIVELSE
BARNEVERNTJENESTEN	Målgruppe: Barn og unge i alderen 0-23 og deres foreldre/foresatte Barneverntjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Hvilken hjelp/bistand kan barnevernet gi? • Bekymringer rundt omsorgssituasjonen til barn og ungdom • Vurdere behov for hjelpetiltak og omsorgstiltak • Gi råd og veiledning om barneloven som regulerer forholdet mellom barn og foreldre ved samlivsbrudd • Godkjenningsinstans for adopsjonssøknader
FOREBYGGENDE VIRKSOMHET	Målgruppe: Hele befolkningen Har tilbud om tilrettelagte aktivitetstilbud for barn og unge: Nettverksgrupper som blir organisert etter barn/ ungdommens interesse- støttekontakter som driver gruppene med veiledning i fra Barne og avlastningstjenesten Til foreldre tilbys foreldreveiledning, veiledning i hjemmet og avlastningstiltak i bolig og i hjemmet for de familier som har barn med nedsatt funksjonsevne.
STJØRDAL HELSESTASJON	Målgruppe: Barn/unge og deres foresatte Skolehelsetjeneste tilbyr individuell oppfølging og gruppevirksomhet i skoletiden. Antall dager helsesykepleier er tilstede pr uke avhenger av skolens størrelse. Varierer fra en dag hver 2. uke til 4 dager pr uke. Tilbudet benyttes hyppig. Andre tilbud: • BAPP (barn av foreldre med avhengighets og psykiske problemer). Barne og ungdomsgruppe • Treffpunkt (sorggruppe) 8-16 år Til foreldre tilbys individuelle samtaler med foreldre/elever. Helsestasjonen deltar på foreldremøter etter forespørsel/i samarbeid med skolen.
HELSESTASJON FOR UNGDOM	Målgruppe: Ungdom i alderen 13 - 25 år Helsestasjon for ungdom er et gratis tilbud til ungdom mellom 13 og 25 år. Her er det helsekykepleier og lege tilgjengelig for ungdom. HFU kan bidra med: • Råd • Veiledning • Hjelp • Gratis resept på p-piller og annen prevensjon • Gratis kondomer • Gratis graviditetstest • Gratis klamydiatest • Svar på spørsmål via tlf./sms eller e-post. Alle får personlig svar • Gynekologisk undersøkelse ved behov
PSYKOLOGTILBUD	Målgruppe: Barn og unge i Værnesregionen I Værnesregionen er det ansatt to psykologer med arbeidsoppgaver knyttet til barn og unges psykiske helse. Oppgavene omfatter forebygging og tidlig innsats, samt noen tiltak rettet mot barn og unge med identifiserte vansker. Psykologene jobber hovedsakelig på systemnivå, det vil si med undervisning, veiledning av andre fagpersoner og deltakelse i ulike team. Klinisk arbeid knyttet til enkeltbarn er forsøkt og avsluttet på grunn av manglende kapasitet, men skal prøves ut igjen for en avgrenset målgruppe.

TILBUD/TILTAK/TJENESTER	BESKRIVELSE
PEDAGOGISK PSYKOLOGISK TJENESTE	Målgruppe: Barn og unge med særskilte behov i barnehage og skole. PPT er en rådgivende og sakkyndig instans. PPT veileder de som jobber med elever i 7.-10. for at opplæring og skoledag skal legges bedre til rette og være tilpasset den enkeltes behov. Den hjelp/veiledning som gis til foreldre er primært i forbindelse med utredning og tilbakemelding. Her gis det råd om hvordan barnet/ungdommen kan følges opp og ivaretas bedre.
POLITI	Stjørdal kommune har politikontakt fra Værnes lensmannskontor som er en del av politiets forebyggende politi. Politikontakten jobber blant annet mot ungdommer som oppholder seg i Stjørdal sentrum. Forebyggende politi jobber både oppsøkende og følger opp enkeltungdom. De jobber også opp mot barnevern, skoler, fritidsarenaer, ungdomskontakten og SLT koordinatoren i kommunen. De har stort fokus på relasjon og samarbeidsbygging. Gatepatruljen er et operativt uteteam som jobber sivilt opp mot unge i alderen 12-25 år. De har særlig fokus på narkotika og voldsproblematikk i sentrum. Forebyggende enhet samarbeider tett med politiets ungdomsetterforskning som har målgruppe 12 - 18 år. Bekymringssamtale hos politiet: Bekymringssamtalen er et strukturert verktøy for politiets samtaler med unge og deres foresatte om risikoadferd og kriminalitet. Samtaleverktøyet brukes for å kartlegge og identifisere risiko- og beskyttelsesfaktorer i den unges liv med tanke på kriminalitet. Gjennom samtalen skal den unge og deres foresatte gjøres ansvarlig for å forebygge en framtidig kriminell adferd.
KRIMINALOMSORG	Ungdomsoppfølging og ungdomsstraff er to ulike straffereaksjoner. Ungdomsstraff er for mer alvorlige lovbrudd. Ungdomsoppfølging/ ungdomsstraff krever at ungdommen er villig til å ta ansvar for handlingene og motivert til å endre adferd og livsførsel. Det krever en egeninnsats av ungdommen Unge lovbytere mellom 15 - 18 år som har begått en eller flere kriminelle handlinger, kan ilegges ungdomsoppfølging/ ungdomsstraff dersom det vurderes at tett oppfølging vil kunne forebygge ny kriminalitet. Det er påtalemyndigheten som avgjør om ungdomsoppfølging/ ungdomsstraff er en egnet reaksjon for ungdommen - etter at lovbyter og verge har samtykket. Ruskontrakt Ungdom på Stjørdal har tilbud om to ulike ruskontrakter, frivillig eller via politi og konfliktrådet. Via politiet kan ruskontrakt være et alternativ til bot. En ruskontrakt består av rustesting og samtaler.
FASTLEGE	Har som oppgave å forebygge, diagnostisere og behandle sykdommer hos befolkningen.

TILBUD/TILTAK/TJENESTER	BESKRIVELSE
OPPFØLGINGSTJENESTEN	Målgruppe: Ungdom og voksne over 18 år Psykisk helse og rus - Oppfølgingstjenesten yter bistand til medisinsk oppfølging, samtaleoppfølging, koordinering av tjenester og praktisk bistand og opplæring/ opptrening/vedlikehold av ADL-ferdigheter. Oppfølgingstjenesten jobber recovery-orientert og tar utgangspunkt i den enkeltes situasjon og behov, og tilrettelegger for at brukeren skal kunne leve sitt liv så selvhjulpent som mulig ut fra egne forutsetninger. Oppfølgingstjenesten tilbyr hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester til mennesker som av psykiske årsaker og/ eller på grunn av rusmiddelproblematikk har behov for bistand i hverdagen. Oppfølgingstjenesten tilbyr også en rekke lavterskel tilbud som; • <i>Bonitas</i> som er et flerbrukshus hvor kommunen, frivillige lag og organisasjoner og enkeltpersoner samarbeider om å skape et sosialt treffsted med meningsfylte aktiviteter. Gjennom samarbeid håper vi å skape et tilbud for mennesker som ønsker å møte andre. • <i>Knutepunktet</i> som er en møteplass for unge voksne med fokus på trivsel, aktivitet og sosialt samvær. • <i>Rask psykisk helsehjelp</i> er et lavterskeltilbud til personer over 18 år med lette til moderate angst- og depresjonssymptomer. Tilbudet gis som samtalebehandling med bruk av kognitiv terapi som metode. Tilbudet er gratis og uten henvisning.
LAG OG FORENINGER	I Stjørdal finnes det mange lag og foreninger med variasjon i tilbud. Oversikt over dette er å finne i frivillighetsregisteret eller på Stjørdal kommunes hjemmeside.

3.2 KOMMUNALE SAMARBEIDSFORA

FORA	BESKRIVELSE
TIDLIG INNSATS TEAM	Tverrfaglig team bestående av tjenester som jobber med barn og unge. Her kan ansatte drøfte saker. Målgruppen 0-18 år. Teamet møtes 2.hver uke.
TVERRFAGLIGE TEAM PÅ SKOLENE	Alle skoler har tverrfaglige team der det deltar representanter fra PPT, barnevern, skolehelsetjenestene, enhet barn og ungdom. Her drøftes saker på individ-og systemnivå.
SLT- FORA	• Politiråd • Koordinerende gruppe • Utførende gruppe/ STYRK
SAMORDNINGSTEAM BARN OG UNGE	Samordningsteamet skal bidra til å skape gode tjenester og tiltak til barn, unge og deres foreldre. Her sitter ledere for tjenester som jobber med barn og unge. Jobber på systemnivå.
TVERRFAGLIG TEAM KIMEN	Her sitter representanter fra Kimen, enhet barn og ungdom, barnevern, helsestasjonen. Drøfter saker som har med drift av Kimen med tanke på barn og unge.

4 FUNN FRA KARTLEGGINGEN

4.1 UNGDOMSMILJØET I STJØRDAL SENTRUM

Kartleggingen viser at de fleste ungdommene i Stjørdal klarer seg godt og har mange gode ressurser. Samtidig kommer det fram i de fleste intervjuene at det er stor bekymring for barn og unge som faller utenfor. Det er bekymring for de som ikke blir fanget opp tidlig nok, og som dermed får hjelp altfor seint. Mange opplever at vanskene hos den enkelte får eskalere, og at det i disse tilfellene ofte er tunge tiltak som må settes inn. Mange informanter er bekymret for ungdom som faller utenfor fellesskapet, og som finner tilhørighet i miljøer som er nært knyttet til kriminelle handlinger, som f. eks. narkotikakriminalitet, hærverk og vold.

Ungdomskontakten har hatt ekstra fokus på kartleggingen i sitt oppsøkende arbeid. De har en bred oversikt over

ungdomsmiljøet i Stjørdal sentrum. I løpet av kartleggingsperioden opplever Ungdomskontakten at det er lite ungdom som henger ute på ettermiddag/kveld. Det er nok naturlige årsaker til dette, da kartleggingen har foregått på høst og vinter. Det er flere ungdommer ute på vår og sommer. Erfaringer fra det oppsøkende arbeidet de siste 2 årene viser at det har vært flere uheldige episoder blant ungdom i sentrum av Stjørdal. Dette gjelder i hovedsak slåssing og hærverk. Ungdomskontakten observerer at barn og unge med samme type problematikk finner hverandre, og at dette kan være uavhengig av alder. Mange av ungdommene som oppholder seg ofte i sentrum, er utsatte unge, som har få mestringsarenaer. Ungdomskontakten har relasjon til mange av disse ungdommene. Nattevandrerne opplever at det er lite ungdom ute etter kl. 22.00 i helgene.

	RISIKOFAKTORER	BESKYTTELSESAKTORER
INDIVIDUELLE	Positiv til rusmidler Tidlig debut Utagerende, sensasjonssøkende Manglende kunnskaper om rus og risiko Rusvillighet Individuell sårbarhet Utsatt for seksuelle og fysiske overgrep Framtidspessimisme	Medfødt robusthet og kapasitet Sosial kompetanse Opplevelse av mening og sammenheng Kreativitet Hobbyer Fremtidsoptimisme
FAMILIE	Manglende tilsyn Manglende interesse for den unge Tilknytningsproblem Dårlig samspill i familien og mye konflikter mellom voksne, og voksne og barn Tillatende oppdragerstil Rusmiddelmisbruk Seksuelle og fysiske overgrep Stor fattigdom	God kommunikasjon og samspill Autorativ oppdragelse (kontroll og varme) Struktur og regler Høyere sosioøkonomisk status
VENNER	Rusbruk og kriminalitet hos venner Venners antisosiale normer Lav sosial status hos venner	Tydelige normer Tilknytning Prososiale venner
SKOLE	Dårlig skolemiljø/klima Mobbing Lese og skrivevansker Dårlig likt Manglende eller «dårlige» venner Skulk Manglende interesse for skolen	Utvikle kompetanse og positive aktiviteter
NÆRMILJØ	Få ressurser til forebyggende arbeid Kriminalitet Normer som aksepterer konsum Tilgang på rusmidler Dårlig bomiljø Fattigdom	Minst en betydningsfull voksen Prososiale venner Felles verdier Samfunnsstrukturer som støtter mestringsstrategier

Helsedirektoratet 2009

4.2 SKOLE/OPPLÆRING

Flesteparten av alle barn og unge i Norge tilbringer mye av sin tid i barnehage og skole. Dette er viktige opplæringsarenaer for faglig og sosial utvikling, og har stor betydning for barn og unges trivsel og helse. I ungdomsundersøkelsen fra 2017 svarer 93 % av ungdomsskoleelevene i Stjørdal at de trives på skolen. I samme undersøkelsen svarer 17 % at de gruer seg til å gå på skolen. Av de 819 elevene som svarte, vil det si at 139 elever på ungdomsskolene i Stjørdal gruer seg til å gå på skolen.

Det kan være ulike årsaker til at elever gruer seg til å gå på skolen, som manglende faglig eller sosial mestring. Mange av de som er intervjuet i forbindelse med kartleggingen opplever fravær og frafall fra skole som en stor utfordring. Dette gjelder særlig utsatte elever.

“Barn og unge har rett til å ha et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring”

Opplæringsloven kap. 9A.

Tilbakemeldingene i kartleggingen bygger på at det er særlig de utsatte guttene som strever mest i skolen. Noen av informantene snakker om at skolen har blitt for “stolsk”. Det vil si at elevene sitter mye på en stol når de er på skolen, og at det oppleves som at det er lite rom for andre måter å lære på. Flere snakker om at det trengs flere alternative opplæringsarenaer for barn og unge. Det er for få alternativer til de som har økende fravær, og/eller de som faller fra.

Flere av ungdommene som er intervjuet opplever at det er vanskelig å få hjelp hvis de trenger ekstra oppfølging på skolen. Det kan være ekstra hjelp i forbindelse med skrive- og lesevansker. Det å ikke få hjelp kan oppleves som belastende for den enkelte, og kan føre til psykiske plager. Barn og unges psykiske helse påvirker deres muligheter for læring, og læringsmiljøet har betydning for barn og unges psykiske helse.

Stortingsmelding 19 (2014-2015).

I intervjuene snakker flere om sårbare overganger. Overgangen fra barneskole til ungdomsskole og fra ungdomsskole til videregående er vanskelig for mange barn og unge. Det nevnes fra flere at det er viktig med gode og trygge overganger, med god kommunikasjon mellom skolene. Noen opplever at det er dårlig kommunikasjon, samhandling og samarbeid i overgangen fra ungdomsskolen til videregående, spesielt med tanke på ungdommer med utfordringer.

Mobbing, dårlige familierelasjoner og dårlige karakterer i ungdomsskolen gir en større risiko for å droppe ut av videregående opplæring.

(Folkehelseinstituttet. Folkehelse rapporten 2018)

4.3 FAMILIE OG NETTVERK

Foreldre er for de aller fleste barn og unge de viktigste personene i livet. De fleste barn og unge har en stabil og trygg oppvekst med god relasjon til foreldrene sine. Samtidig er det også en del som ikke har det trygt og stabilt hjemme, noe som er en vesentlig risikofaktor for skjevutvikling hos mange barn og unge. I Ungdata-undersøkelsen fra 2017 svarer 82 % av ungdomsskoleelevene i Stjørdal at de er svært fornøyd eller litt fornøyd med foreldrene sine.

De fleste som er intervjuet i kartleggingen mener at utfordringene hos barn og unge ofte er et resultat av uheldige familieforhold/familiestrukturer. Årsaker som nevnes er bl.a. manglende foreldreferdigheter, relasjons-skader og sosial arv. Sosial arv handler om at foreldrenes livsform gjentas hos deres barn.

“God omsorgsevne, lavt forbruk av rusmidler og liten grad av psykiske lidelser hos omsorgspersoner, er med på å prege utvikling av en sunn mental helse hos barn og unge. Det motsatte bidrar til å utvikle reduserte mestringsstrategier hos barn og unge”

Simonsen, 2016.

I kartleggingen er det flere som har inntrykk av at mange foreldre tar lett på at ungdommene deres drikker alkohol før de er 18 år, og til og med kjøper alkohol til dem. De er bekymret over foreldre som bagatelliserer at barna ruser seg.

Til tross for at foreldre generelt er mer involvert i barnas aktiviteter nå enn for noen tiår siden, er det mange som nevner bekymring for at foreldre ikke er nok tilstede for barna sine. Dette er ekstra sårbart for barn og unge som strever. Dermed får ikke foreldrene tilstrekkelig oversikt og kunnskap over hva deres barn og unge foretar seg. I kartleggingen nevnes det bekymring for foreldre som strever med egen psykisk helse, dårlig økonomi og få ressurser. Dette kan lett føre til utenforskap på flere arenaer, både for de unge og deres foreldre. I kartleggingen blir det også nevnt at det er sårbart for barn og unge som vokser opp i familier som mangler tilhørighet og sosiale nettverk. Sosiale nettverk bygges på mange arenaer, bl.a. skole/arbeid, nabolag og fritid.

“Å ha et velfungerende nettverk av personer man kan spørre om råd og hjelp fra, gir et godt utgangspunkt for å håndtere utfordringer i livet, og er derfor en viktig ressurs for mange”

Bø & Schiefloe 2007, Sandnes 2013.

4.4 FRITID

Organiserte fritidsaktiviteter er en sentral del av hverdagen til mange barn og unge. Frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og fritidsklubber er viktige arenaer. Organiserte fritidsaktiviteter som for eksempel fotballag, musikkorps og fritidsklubb fyller viktige funksjoner i barn og unges liv. Det er sosiale møteplasser der vennskap knyttes, nettverk bygges og sosiale ferdigheter utvikles.

Ungdommene som er intervjuet forteller at de på fritiden henger mest på Kimen kulturhus, Carbon fritidsklubb og kjøpesenteret når de er i sentrum av Stjørdal. Skateparken og området rundt Halsen ungdomsskole blir også nevnt som steder der ungdom oppholder seg på fritiden.

Flere av ungdommene opplever at det er lett å få et dårlig rykte i Stjørdal, og at de da blir ekskludert fra ulike sosiale arenaer. De ønsker at voksne skal være forsiktige med å sette stempel på barn og unge. Ungdommene uttrykker misnøye med at enkelte blir utestengt fra Kimen og/eller Carbon. Dette kan forsterke følelsen av utenforskap og føre til at enkelte ungdommer trekker mot risikomiljøer.

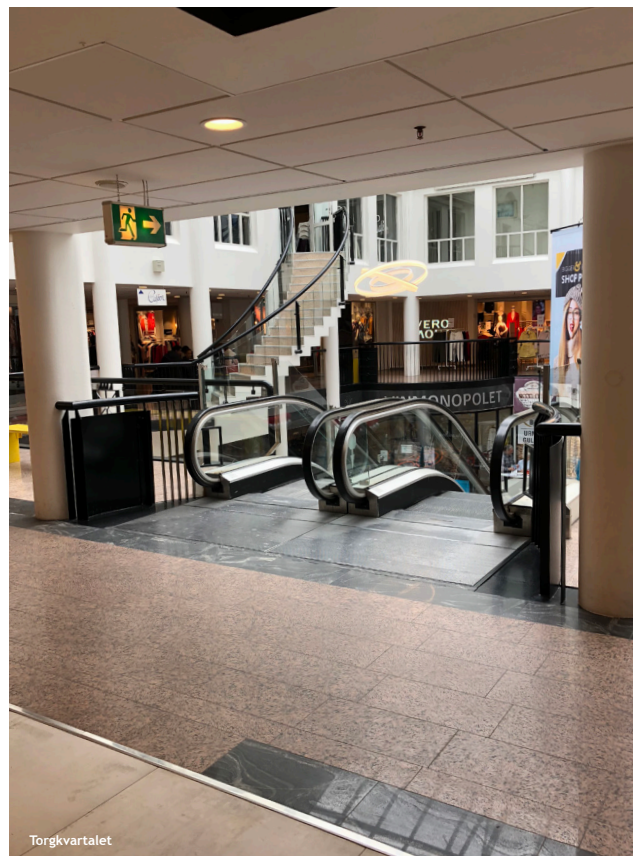
Mange av informantene, både unge og voksne, opplever utfordringer med gjenger og gjengmentalitet i Stjørdal. De har inntrykk av at barn og unge helt ned i 11-12-årsalderen blir en del av dette. Med gjengmentalitet menes at man følger det som resten av vennekretsen gjør. Innad i gjengen har man en del uskrevede regler som alle må følge for å være en del av den. Det kan være gjenger/miljøer hvor det er akseptert å bruke rusmidler, og hvor terskelen for å bruke vold er lav. Informantene snakker om at de mest sentrale ungdommene i disse gjengene ikke er så mange, men at det er mange ungdommer som henger rundt og blir påvirket.

Ungdata-undersøkelsen fra 2017 for ungdomsskolene i Stjørdal viser at 68 % har vært med på aktiviteter i et idrettslag den siste måneden. 57 % opplever at tilbudet til ungdom er bra når det gjelder lokaler for å treffe andre unge på fritida. Undersøkelsen viser at det er flere som er aktive på ungdomstrinnet enn på videregående.

I kartleggingen er det mange som nevner at de mest utsatte barna faller ut av organisert aktivitet tidlig. Dette er en risikofaktor for mange. Jo tidligere de faller ut, desto større bekymring. Å falle utenfor organisert aktivitet kan føre til at ungdom blir ensom og får få mestringssarenaer. Utenforskap kan være en medvirkende årsak til

at noen finner tilhørighet i risikomiljøer. Det å tilhøre noe, om det så er en gjeng som utfører kriminelle handlinger, er bedre enn å ikke ha tilhørighet noe sted. Ved å skape inkluderende og trygge mestringsarenaer for barn og unge, kan vi hindre utenforskap og at noen finner tilhørighet i risikomiljøer. Det bør være et bredt tilbud av mestringssarenaer for barn og unge på fritid, med lav terskel for å delta.

Flere av informantene nevner at det er en utfordring at enkelte foreldre ikke stiller opp for barna sine på fritiden. Dette kan føre til at barna slutter på aktiviteter. Samtidig kan det for mange være økonomiske grunner til frafall, noe som gjør familier med dårlig økonomi særlig utsatt. Det er også mange foreldre som engasjerer seg, og stiller opp mye på fritiden til sine barn. Stjørdal skateforening skryter av foreldre som stiller opp og er tilstede når barn og unge bruker skateparken.

Torgkvartalet

4.5 RUS OG KRIMINALITET

I kartleggingen gir mange informanter uttrykk for at det har skjedd store endringer i ungdomsmiljøet på Stjørdal de siste 2-3 årene. Disse endringene handler mest om ungdom som ruser seg og begår kriminelle handlinger. De snakker om et utfordrende ungdomsmiljø, der enkelte barn og unge er mer ekstreme i hva de foretar seg. Tjenesteapparatet som jobber med barn og unge ser en økning i rusbruk, voldsbruk og andre kriminelle handlinger hos barn og unge.

Kriminalitetsstatistikk for Stjørdal viser at det var 278 saker knyttet til narkotikakriminalitet i 2018. Dette er en økning fra 2016 hvor tallet var 186. Tallene sier ingenting om alder, og kan dermed gjelde både ungdom og voksne. Økningen kan tyde på økt tilgjengelighet av narkotika. Økt tilgjengelighet resulterer i økt bruk. Barneverntjenesten i værnesregionen hadde i april 2019 41 ungdomssaker. Av disse sakene gjaldt 16 sakene ungdom med rusproblem og/eller psykiske vansker. I kartleggingen forteller ungdommene at det er lett å få tak i narkotika på Stjørdal. De har inntrykk av at enkelte bruker rusmidler som selvmedisinering for å finne roen og dempe stress. De sier at de hører om mange voldshendelser blant ungdom, og har inntrykk av at det for enkelte ungdommer gir status å være med i en gjeng.

Ungdomskontakten har samtaler og oppfølging av ungdom som har inngått ruskontrakt. Ruskontrakt er et tilbud til ungdom som har blitt tatt av politiet for bruk og/eller besittelse av narkotika. Ved å inngå ruskontrakt forplikter ungdommen seg til samtaler ved Ungdomskontakten og jevnlig rustesting i en gitt periode. Ungdommen får påtale-unntatelse ved å fullføre en ruskontrakt. Ungdomskontakten erfarer at ungdommer som har vært på ruskontrakt de siste 2 årene har mer sammensatte og komplekse vansker enn tidligere. Det er oftere utslag på rustestene, samt utslag på flere ulike rusmidler. Dette kan tyde på at ungdom har et større rusproblem enn det man først antok når de inngikk ruskontrakten. Samtidig erfarer ungdomskontakten at det ikke er kun de utsatte ungdommene som starter å ruse seg. De erfarer i større grad at også ungdom uten spesielle former for belastning er ukritiske i bruken av rusmidler.

I 2017 var 13 ungdommer på ruskontrakt i regi av Ungdomskontakten. I 2018 var tallet 11. I løpet av første halvdel av 2019 er det 14 ungdommer som har vært/er på ruskontrakt.

Informantene er bekymret for at barn og unge helt ned i 11-12 årsalderen finner tilhørighet i miljøer der de ruser seg og utfører kriminelle handlinger. Det nevnes i kartleggingen at trusler og slåssing brukes for å få respekt, og at det dermed lett oppstår en frykttkultur blant ungdom. Det gis tilbakemeldinger fra flere av informantene om at enkelte barn og unge blir presset/truet til å utføre ting. Erfaringene tilsier at det i hovedsak gjelder gutter, mens det er en del jenter som henger rundt. Når det gjelder kriminalitetsstatistikken i Stjørdal og saker knyttet til vold, er det 114 registrerte saker i 2016, med en økning til 178 saker i 2017. Deretter er det en nedgang fra 2017 til 140 saker i 2018. Som nevnt tidligere, tallene her sier ingenting om alder, og favner både ungdom og voksne.

Flere av de som har blitt intervjuet har inntrykk at det er mye bruk av narkotika på fest, både i privat og offentlig regi. Noen mener at det har blitt mer vanlig å bruke narkotika enn alkohol på fest. Ifølge Bye (2012) er det ikke slik at ungdom har et enten/eller-forhold til å bruke alkohol eller narkotika. Ungdommene som drikker mest alkohol, er i snitt også de som bruker mest narkotika. De siste årene har andelen unge som ruser seg på alkohol eller narkotika generelt sunket, men enkelte undersøkelser har vist antydning til at andelen nå øker igjen.

Både ungdom og voksne som er intervjuet har inntrykk av at det er cannabis og MDMA som er mest brukt blant ungdom i Stjørdal. Flere har inntrykk av at enkelte ungdommer er ukritiske i bruken, og at terskelen er lav for å prøve narkotika. Enkelte ungdommer bruker det som er tilgjengelig, og det som er hipt. Det blir uttalt fra en av våre nøkkelinformanter at Stjørdal er en "narko-by".

“Noen ungdommer ruser seg for å være tøff, mens andre ruser seg for at de har det vanskelig”

Informant, ungdom 16 år

CANNABIS

- Cannabis er fellesbetegnelsen for produkter fra planten Cannabis sativa. Hovedsakelig gjelder dette marihuana, hasjisj og cannabisolje. Den vanligste måten å innta cannabis på er ved røyking, men kan også spises.
- Inntak av cannabis kan fremkalle en rus som er karakterisert av oppstemthet, en følelse av letthet, man «svever», og tidsbegrepet og virkelighetsoppfatningen endres.
- Cannabis påvirker både den fysiske og psykiske helsen hos den som bruker det. Det gjelder bl.a reduksjon av kroppens immunforsvar, svekkelse av hukommelse, konsentrasjon og innlæringsevne. Man kan bli mer passiv og får et lavere energinivå ved jevnlig bruk av cannabis.
- Ved langvarig bruk øker risikoen for angst og depresjonsreaksjoner og kan utløse psykoser.

MDMA

- MDMA er virkestoffet i partydopet Ecstasy.
- Ecstasy er en fellesbetegnelse på en del syntetiske, amfetaminlignende stoffer, som både har sentralstimulerende og hallusinogen effekt. MDMA er et av de vanligste stoffene her. MDMA foreligger vanligvis i tablettform.
- Ved bruk av MDMA vil man som regel oppleve økt våkenhet, økt selvfølelse, nedsatt appetitt, nærhet til andre, økt energi og velvære.
- Egenskapene ved MDMA kan utløse psykiske lidelser. Søvnproblemer er utbredt blant ecstasybrukere. Man kan også få ulike typer angst og paranoia – panikkangst kan inntreffe selv lenge etter at stoffet ble tatt. Humørsvingninger og hukommelsestap kan forekomme.

4.6 PSYKISK HELSE

Ungdom i Norge har generelt god fysisk og psykisk helse. Samtidig er det mange unge som plages av symptomer på angst, depresjon og andre psykiske vansker i oppveksten. På landsbasis har det vært en økning av psykiske vansker de siste årene. 4 av 10 jenter i 10. trinn og på videregående oppgir at de sliter med depresjonssymptomer. Blant gutter i samme aldersgruppe oppgir om lag 1 av 10 at de har depressive symptomer.

Psykiske vansker er en helseutfordring blant barn og unge, noe kartlegginga avdekker at også gjelder her i Stjørdal. Alle som er intervjuet, har inntrykk av at mange barn og unge strever med sin psykiske helse. Det er større bevissthet og oppmerksomhet om psykisk helse blant barn og unge nå enn tidligere, noe som kan føre til at flere forteller om psykiske plager og oppsøker hjelp. Det kan også føre til at flere definerer normaltilstander som psykiske plager. Erfaringer hos de som er intervjuet er at gutter som strever med helsen sin er vanskeligere å nå ut til enn jenter. Guttene oppsøker i mindre grad hjelp selv, og tegnene på at de strever kommer oftere til uttrykk i atferden, som f. eks utagering og rusbruk. Informantene opplever at jenter lettere oppsøker hjelp enn gutter. Jenter plages mer med symptomer på angst og depresjon. I kartleggingen er det flere som har inntrykk av at søvn er utfordrende for mange barn og unge.

Både ungdom og voksne som er intervjuet, snakker om at barn og unge opplever mye press. Det forventes å være vellykket på mange arenaer, både på skole og fritid. Dette presset starter tidlig. På landsbasis er det stress og bekymringer som oppgis som de vanligste plagene hos ungdommer. I ungdataundersøkelsen fra 2017 i Stjørdal oppgir 29 % av ungdomsskoleelevene at de den siste uka har følt at alt er et slit. Det utgjør 231 elever. I samme undersøkelse er det 34 % som den siste uka har bekymret seg for ting. Det utgjør 270 elever. I denne undersøkelsen er det tilsvarende tall for de som har følt seg ulykkelig, trist eller deprimert, og de som har hatt søvnproblemer den siste uka. Tallene for videregående elever i Stjørdal er noe høyere.

Mange av informantene i kartleggingen nevner at de er bekymret for barn og unge som opplever utenforskap, ensomhet og ekskludering. De har inntrykk av at barn og unge som har diagnoser, også har sosiale vansker, noe som gjør dem lett sårbare. Informantene snakker om barn og unge som er usikre, og som leter etter sin rolle og identitet. Enkelte famler mye, og har vanskelig for å finne sin plass. Informantene har inntrykk av at mange barn og unge er lite robuste til å håndtere motgang.

DE SYV PSYKISKE HELSERETTIGHETENE

Arne Holte psykolog, professor i helsepsykologi

Alle har en rett til en følelse av:

Identitet og selvrespekt: Følelsen av at du er noen og at du er noe verdt.

Mening i livet: Følelsen av at du er del av noe større enn deg selv, at det er noen som trenger deg.

Mestring: Følelsen av at du duger til noe, at det er et eller annet du får til.

Tilhørighet: Følelsen av at du hører til noen, at du hører hjemme et sted.

Trygghet: Følelsen av at du kan tenke, føle og utfolde deg uten å være redd. Kanskje ikke alltid, men som oftest.

Deltakelse og involvering: Følelsen av at det faktisk spiller en rolle for noen andre hva du gjør eller ikke gjør.

Felleskap: Følelsen av at du har noen som du kan dele tanker, følelser og erfaringer med, noen som kjenner deg, som bryr seg om deg og som du vet at vil passe på deg når det trengs.

4.7 SOSIALE MEDIER

Sosiale medier er en viktig del i mange barn og unges liv. I ungdataundersøkelsen fra 2017 for ungdomsskolene i Stjørdal svarer 44 % at de bruker minst 2 timer på sosiale medier hver dag. 34 % svarer at de bruker mer enn 4 timer foran en skjerm hver dag etter skolen. Dette inkluderer all type skjermbruk, inkludert spill, serier og sosiale medier. Stjørdal ligger på landsgjennomsnittet. Det er både positive og negative sider ved sosiale medier. Informantene i kartleggingen er bekymret for presset mange kan oppleve via sosiale medier. Flere av de som er intervjuet mener at mange barn og unge lever store deler av sitt sosiale liv på sosiale medier, som f.eks. Snapchat og Instagram. De er pålogget omtrent hele døgnet, og får aldri "fri".

Sosiale medier er ofte kritisert for å være utstillingsvinduer for vellykkethet og måles i antall «likes». 26 % av ungdomsskoleelevene i Stjørdal svarer i ungdataundersøkelsen fra 2017 at det viktig å ha mange likes og følgere på sosiale medier for å få status i vennemiljøet.

Sosiale medier kan gi et urealistisk bilde av virkeligheten, der mye av det som publiseres er redigert og pyntet på. Dette kan være med på å skape en forventning til hvordan livet skal være, som mange barn og unge ikke klarer å leve opp til. De kan føle press, stress og mislykkethet over å ikke klare å leve opp til bildet som ofte serveres på sosiale medier. Dette gjelder spesielt i forhold til kropp og utseende.

Det kan være utfordrende for foreldre og andre voksenpersoner å holde oversikt over hva barn og unge foretar seg på nett. Informantene i kartleggingen mener at foreldre må involvere seg mer i hva barna foretar seg på nett. I kartleggingen kommer det fram at mange er bekymret over kriminelle handlinger som foregår på nett. Dette kan gjelde kjøp/salg av rusmidler, avtalt slåssing, mobbing, trakassering og deling av bilder/videoer.

4.8 HJELPEAPPARATET

I Norge er det økt bruk av helsetjenester blant barn og unge, både når det gjelder allmennlege og psykologtjenester. Dette gjelder spesielt jenter/unge kvinner. Også bruken av legemidler har økt. På landsbasis kommer det fram at skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom er godt brukt. I ungdataundersøkelsen oppgir 52 % av ungdomsskoleelevene i Stjørdal at de har brukt fastlege i løpet av det siste året, og 43 % oppgir at de har brukt helsesykepleier på skolen i løpet av det siste året.

I kartleggingen forteller flere av ungdommene at de er usikre på hvor de skal gå for å få hjelp, og at de har liten oversikt over hva som finnes av hjelpetilbud. Det samme kommer fram blant de voksne som ble intervjuet. Flere sier at de har liten oversikt over hvilke tjenester og tiltak som finnes for barn og unge. Mange av informantene mener at oversikten over ulike tilbud til barn og unge er for dårlig, og etterlyser en bedre oversikt på bl.a. kommunens hjemmeside.

Blant ungdommene som er intervjuet nevnes helsesykepleier, helsestasjon for ungdom, Ungdomskontakten, psykolog, DPS og fastlege som steder de kan oppsøke for å få hjelp. Noen av ungdommene som er intervjuet vet at det finnes ulike grupper som de kan delta i. I ungdataundersøkelsen fra 2017 oppgir omtrent halvparten av ungdomsskoleelevene at de helt sikkert ville ha søkt hjelp hos venner om de hadde et personlig problem. Dette er noe ungdommene bekrefter i intervjuene også. Samtidig er det flere av ungdommene som etterlyser voksenpersoner å snakke med når de har det vanskelig.

Ungdommene ønsker voksenpersoner som er lett tilgjengelig når de trenger det, og kortere ventetid for å få hjelp. Noen av ungdommene sier at de ville også ha søkt hjelp hos foreldrene hvis de hadde et problem.

I kartleggingen er det mange som snakker om et tjenesteeapparat i Stjørdal som er ukoordinert, og som til tider samhandler dårlig. Flere av informantene i kartleggingen opplever møte med barneverntjenesten som utfordrende. De har inntrykk av at riktig hjelp ofte blir satt inn altfor seint, og at vanskene hos den enkelte har fått eskalere, og tyngre tiltak må til for å hjelpe den enkelte. Flere oppgir at de vegrer seg for å melde til barneverntjenesten når de er bekymret, noe som kan føre til at man melder altfor seint.

“Gode voksne snakker i dybden. En god voksen bruker tid til å bli kjent og forstå. De gir ikke skyldfølelse når vi viser sinne, men vil prøve å forstå hvorfor vi er sinte. Hvis dere ikke vet ordentlig hvem vi er og hva det dreier seg om, kan dere heller ikke hjelpe oss.”

Forandringsfabrikken: Klokhet om rus.
Råd fra unge med ruserfaring, 2019 s. 21.

5 OPPSUMMERINGER OG ANBEFALING AV VIDERE TILTAK

I dette kapittelet vil kartleggingsteamet ta for seg mangler og utfordringer som har kommet frem i kartleggingen og vurdere hva som kan settes inn av tiltak. I kommuneplanens samfunnsdel har Stjørdal kommune som mål "Å skape gode oppvekstsvilkår for barn og unge." Det betyr at vi må ha fokus på alle barn og unge som bor i Stjørdal, også de som strever. Vi må forebygge at barn og unge blir utsatt for risiko, samtidig som vi må hjelpe de som vi vet strever. Samfunnet vårt er stadig i endring og som kommune må vi være i stand til møte disse endringene, dette kan være rustrender, gjengdannelser, bruk av vold.

5.1 TILTAK RETTET MOT FORELDRE

I kartleggingen erfarer flere av informantene at utfordringene hos barn og unge ofte skyldes uheldige familieforhold, som for eksempel manglende foreldreferdigheter og barn med relasjonsskader. Foreldre til utsatte barn og unge må få veiledning og støtte for styrke foreldrekompentansen. Flere erfarer at noen foreldre tar for lett på barnas rusbruk, og har vanskelig for å sette grenser. Det er sårbart når familier mangler tilhørighet. Det er viktig at vi har ulike tilnærminger til hvordan man skal hjelpe familier som strever.

Vi må ha fokus på å komme inn så tidlig som mulig for å hindre eskalering av utfordringer. Samtidig må vi hjelpe de ungdommene som allerede har utviklet atferdsutfordringer. Familie teamet gir hjelp til foreldre på lavterskelnivå. Dette er en tjeneste som må opprettholdes og styrkes. For barn og unge som strever og har det vanskelig, er det viktig at vi har en godt fungerende barnverntjeneste. Barneverntjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

5.2 UNGDOMSKONTAKTEN

Oppsøkende sosialt arbeid (utekontaktvirksomhet) er et virkemiddel og en arbeidsmetodikk mange kommuner har tatt i bruk for å nå ut til utsatte og vanskeligstilte grupper som vanligvis er vanskelig å nå med andre tilnærminger. Helsedirektoratet beskriver utekontaktenes rolle på følgende måte:

«Utekontaktene er i tidlig intervensjonssammenheng særlig viktige når det gjelder å oppdage og intervenere i forhold til ungdom som trenger hjelp eller støtte, men som ikke eller i utilstrekkelig grad, nås av andre deler av hjelpeapparatet»

Helsedirektoratet 2007:70

I sitt oppsøkende arbeid ser Ungdomskontakten at det er viktig å være tilstede og møte ungdom på deres arena, samt å være der jevnlig over tid. Forståelse, tillit og gjensidig respekt oppnås lettere ved tilstedeværelse over tid. Ungdomskontakten representerer kommunen ute i ungdomsmiljøene og er istand til å sette i gang fleksible løsninger og tiltak for ungdommen. Det er viktig at Ungdomskontakten opprettholdes, med minimum samme bemanning som i dag.

5.3 POLITI

Politiet jobber operativt og forebyggende mot ungdomsmiljøet i sentrum. Politiet snakker med ungdom og arbeider for å skape gode relasjoner. Politiet ser at det er grupperinger i ungdomsmiljøet som styres av sterke ledere. De ser både gutter og jenter i miljøet. Guttene er mer fremtredende, mens jentene henger rundt.

Det er viktig at politiet har fokus på forebyggende arbeid. Mange informanter sier de ønsker mer synlig politi i sentrum.

5.4 INFORMASJON OM TJENESTENE

Kartleggingen viser at både ungdom, foreldre og de som jobber i tjenestene vet lite om hva som finnes av tilbud og hvor de skal søke hjelp.

Det mangler oversikt og informasjon om hvilke tiltak/tjenester som finnes for barn og unge i Stjørdal. Det må jobbes med å utarbeide en oversikt over hva som finnes, slik at det blir lettere for de som trenger hjelpen å få riktig hjelp.

5.5 KOORDINERING AV INNSATSER, TAUSHETSPLIKT OG SAMARBEID

For å lykkes i arbeidet med de mest utsatte barn og unge er tverrfaglig samarbeid en suksessfaktor. Mange mener at hjelpen som gis ofte er lite koordinert og samhandlende, og at riktig hjelp settes inn for seint. Taushetsplikten oppleves av flere ansatte som et hinder for godt samarbeid.

Kartleggingen viser at Stjørdal kommune ikke er god nok til å benytte IP som verktøy i arbeidet med barn og unge.

“Alle som har behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet en individuell plan. Planen skal bare utarbeides dersom personen selv ønsker det”

Helsenorge.no

«Fra magesfølelse til handling» er et prosjekt med fokus på tidlig innsats, som Stjørdal kommune har jobbet med over flere år. I prosjektet er det utarbeidet en handlingsveileder som skal gjøre det enklere for ansatte å gi riktig hjelp til rett tid til barn og unge som strever. Denne må implementeres og tas i bruk som verktøy i alle tjenester som jobber med barn, unge og deres foreldre.

Flere av informantene opplever utfordringer i møte med barneverntjenesten. Det må være et mål å øke bevisstheten rundt meldeplikten og styrke samhandlingen mellom barnevern og de øvrige tjenester for barn og unge.

5.6 SKOLE/OPPLÆRING

Det kommer frem i intervjuene at det er bekymring for unge med mye fravær og frafall fra skole. Enkelte ungdommer, hovedsakelig gutter, opplever tidlig manglende mestring i skolen, og trenger mer tilpasning av skolehverdagen. God kommunikasjon, samhandling og samarbeid i overgangen mellom barneskole/ungdomsskole, ungdomsskole/videregående ivaretar elevens behov for trygghet og forutsigbarhet. Det er behov for en alternativ opplæringsarena som ivaretar de mest utsatte barn og unge, slik at de får den opplæringen de har krav på, for i neste omgang å komme ut i arbeidslivet. Vi har derfor anbefalinger angående dette i handlingsplanen.

5.7 PSYKISK HELSE

Ungdata viser at mange barn og unge strever med sin psykiske helse. Dette er også noe informantene rapporterer om. Ungdom opplever stort press på mange arenaer, noe som kan føre til stress og bekymringer. Kartleggingen viser at barn og unge oppleves som mindre robuste enn før. Kartleggingen viser også at jenter oppsøker hjelp i større

grad enn gutter. Guttene er vanskeligere å nå.

Ungdom må ha tilgjengelige voksne på alle arenaer. Det må være god tilgang til lavterskel samtaletilbud til ungdom, f.eks. helsesykepleier på skolene og ungdomskontakten. Det bør være flere miljøveiledere i skolen og psykologtilbud. Vi har derfor anbefalinger angående dette i handlingsplanen.

5.8 RUS OG KRIMINALITET

Det uttrykkes bekymring for at barn og unge helt ned i 12-årsalderen ruser seg og utfører kriminelle handlinger. Informantene, både unge og voksne, har et inntrykk av at narkotika er lett tilgjengelig i Stjørdal, og at ungdom er mer ukritisk i bruken av narkotika. Politiet må ha fokus på forebyggende arbeid og være tilstede i ungdomsmiljøet. Bekymringssamtalen i regi av politiet, må brukes aktivt. Ruskontrakt og HAP (hasjavvenningsprogrammet) er viktige tiltak som fanger opp utsatt ungdom. Kommunen mangler et tilbud til ungdom, 16-18 år, som sliter med rusavhengighet. Vi har derfor anbefalinger angående dette i handlingsplanen.

5.9 FRITIDSTILBUD

Kartleggingen viser at de mest utsatte barn og unge tidlig slutter i organiserte fritidstilbud. Det kan være mange årsaker til dette, f.eks. økonomi, oppfølging fra foreldre. Det er viktig at man har tilbud om alternative arenaer for å møtes på i fritiden for ungdommene, der det er voksne tilstede. Eksempler på slike arenaer er Carbon og Åpen hall. Slike tilbud må kommunene beholde og utvikle.

5.10 KONKLUSJON

Kartleggingens problemstilling: Er det grunn til bekymring for ungdomsmiljøet i Stjørdal?

Med bakgrunn i det som har kommet frem i kartleggingen konkluderer kartleggingsteamet med at svaret er *ja, det er grunn til bekymring*. Dette fordi at:

- **Mange barn og unge i Stjørdal opplever utenforskap og manglende mestring i skole.**
- **Flere opplever sviktende foreldrefungering.**
- **Mange barn og unge faller tidlig fra organisert aktivitet og idrett.**
- **Rus og kriminalitet er et voksende problem blant stadig yngre barn og unge.**
- **Hjelpetiltakene er ikke tilstrekkelig koordinert og samordnet.**

6 HANDLINGSPLAN

I denne planen foreslås konkrete tiltak som kan avhjelpe de utfordringene man opplever i ungdomsmiljøet. Alle tiltak som er foreslått har sitt utspring i intervjuene og den kartleggingen som er gjennomført. Tiltak som har en økonomisk konsekvens søkes innarbeidet i økonomiplanen.

HOVEDMÅLSETTING

- *Stjørdal skal være en trygg by med lav andel ungdomskriminalitet.*
- *Stjørdal skal ha et hjelpeapparat som fanger opp og gir god og riktig hjelp til barn og unge som trenger det og deres foreldre. Hjelpen skal være helhetlig og koordinert.*

Delmål

Koordinert og samordnet hjelpeapparat som gir riktig hjelp til rett tid.

Styrke foreldrenes kompetanse slik at alle barn og unge opplever trygge oppvekstvilkår.

Elever skal oppleve faglig og sosial mestring i skolen.

Fritidstilbud for alle. Hindre frafall i organisert aktivitet.

Utvikling av et helhetlig tjenestetilbud til barn og unge.

Gjøre stjørdal til en tryggere by, ved å redusere ungdomskriminalitet.

Tiltak	Ansvarlig	Tidsplan	Økonomi
Utarbeide en oversikt over hva som finnes av tiltak/tjenester/tilbud i kommunen.	Rådmannen	Umiddelbart	Ordinær drift
Videreutvikle og styrke familieteamet som lavterskeltilbud for foreldre. Økes med 1 årsverk.	Enhet barn og ungdom	2020/2021	Søkes innarbeidet i økonomiplan
Etablere skoleprogram i grunnskolen.	Etatsjef oppvekst	Skoleåret 2020/2021	Avhengig av skoleprogram
Miljøveiledere som fristilte ressurser i grunnskolen.	Skoleeier	Må vurderes	Må vurderes
Tilstrekkelige alternative opplæringsarenaer.	Etatsjef oppvekst	Må vurderes	Må vurderes
Lavterskel aktivitet, f.eks Allidrett for ungdom.	Etat kultur og frivilligheten	Høst 2019	Søke prosjektmidler
Gratis halleie for barn og unge.	Etat kultur og etat teknisk	Høst 2020	Legges inn i øk.plan
Oversikt over fritidstilbud.	Prosjektgruppen for «Vær-med»	2019/2020	Ordinær drift
Fritidsaktivitet på skolene på kveldstid.	FAU	2019/2020	Ingen kostnad
Styrke psykologtilbud til barn og ungdom.	Rådmannen	Umiddelbart	2 årsverk søkes innarbeidet i økonomiplanen 2020 (VR).
Opprette et tilbud som koordinerer og tilbyr oppfølging av barn med psykososiale vansker i grunnskolen.	Skoleeier	2020	2 årsverk søkes innarbeidet i økonomiplanen 2020.
Opprette et tilbud for ungdom, 16-18 år, som sliter med rusavhengighet.	Rådmannen	Høst 2020	1 årsverk søkes innarbeidet i økonomiplanen 2021.
Oppfølging av barn og unge som utfordrer i sentrumsmiljøet.	Enhet barn og ungdom og politi	2019/2020	Ingen kostnad
Videreutvikle og styrke Ungdomskontakten.	Enhet barn og ungdom	Kontinuerlig	1 årsverk legges inn i økonomiplanen fra 2020.

7 KILDER

Bakken, A., Frøyland, L.R. & Sletten, M.A. (2016). Sosiale forskjeller i unges liv: Hva sier Ungdata-undersøkelsene?
Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)

Bakken, A. (2018). Ungdata. Nasjonale resultater 2018. (NOVA Rapport nr. 8, 2018).
Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2018). Relasjoner og nettverk.
Hentet fra: https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Familie_omsorg_og_relasjoner/Relasjoner_og_nettnetk/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2018). Barn og unges mediebruk.
Hentet fra: https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Fritid/Barn_og_unges_mediebruk/

Bufdir (2019). Psykisk helse.
Hentet fra: https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Helse/Psykisk_helse/

Bye, E. (2012). Nye tall om ungdom: Bruk av alkohol og cannabis blant ungdom, 1995-2011.
Tidsskrift for ungdomsforskning, 12(2),89-101

Bø, I., & Schiefloe, M. (2007). Sosiale landskap og sosial kapital. Innføring i nettverkstenkning.
Universitetsforlaget.

Erdal, Børge (2006). Ute, Inne. Oppsøkende sosialt arbeid med ungdom.
Oslo: Gyldendal akademisk

Folkehelseinstituttet (2018). Barn og unges helse: Oppvekst og levekår.
Hentet fra: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/barn-oppvekst/>

Forandringsfabrikken (2018). Klokhet om rus. Råd fra unge med ruserfaring.

Helsedirektoratet (2009). Fra bekymring til handling. En veileder om tidlig intervensjon på rusområdet.
Oslo Forlagstrykkeri.

Helsedirektoratet (2015). Trivsel i skolen.
Hentet fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/970/Trivsel%20i%20skolen%20IS-2345.pdf>

Helsenorge (2015). Individuell plan og koordinator.
Hentet fra: <https://helsenorge.no/rettigheter/individuell-plan>

Korus (2018). Oppsøkende sosialt arbeid.
Hentet fra: <https://www.korusoslo.no/rusmiddelforebygging-folkehelsearbeid/opsokende-sosialt-arbeid/>

Kvello, Øyvind (2010). Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner.
Oslo: Gyldendal akademisk.

– et godt valg for framtida

LOSU (2012). Oppsøkende sosialt ungdomsarbeid.

Kommunal veileder.

Mounteney, Jane og Leirvåg, Siv-Elin (2007). Hurtig Kartlegging og Handling - manual.

Bergensklinikken.

Norsk psykologforening (2018). De syv psykiske helserettighetene.

Hentet fra: <https://www.psykologforeningen.no/publikum/videoer/videoer-om-livsutfordringer/de-syv-psykiske-helserettighetene>

Rustelefonen. Virkninger og bivirkninger av MDMA/ ecstasy.

Hentet fra: <http://www.rustelefonen.no/fakta-om-mdma/virkninger-bivirkninger-mdma-ecstasy/>

Sandnes, T. (red.) (2013). Ungdoms levekår (SSB Statistiske analyser, 2013).

Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Simonsen, Terje (2016). Rusmiddelavhengighet. Lærebok for helse og sosialfag.

Bergen: fagbokforlaget.

Skretting, A., Vedøy T. F., Lund, K.E., & Bye, E. K. (red.) (2017). Rusmidler i Norge 2016. Alkohol, tobakk, vanedannende legemidler, narkotika, sniffing, doping og tjenestetilbudet.

Oslo: Folkehelseinstituttet.

St.Olavs hospital (2019). Hurtig kartlegging og handling.

Hentet fra: <https://stolav.no/korus/hurtig-kartlegging-og-handling>

Statistisk sentralbyrå (2019). Kommunefakta Stjørdal.

Hentet fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/stjordal>

Stjørdal kommune (2018). Mer om kommunen.

Hentet fra: <https://www.stjordal.kommune.no/MerOm/Sider/default.aspx>

Store norske leksikon (2018). Stjørdal.

Hentet fra: <https://snl.no/Stjørdal>

Ungdata (2017). Stjørdal 2017 - Nøkkeltall (ungdomsskolen)

Hentet fra: <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Troendelag/Stjoerdal/Stjoerdal-2017-Noekkeltall-ungdomsskolen>

Øiseth m.fl. (2017). Tegn og symptomer på misbruk av narkotika eller andre rusmidler.

Drammen: Forlaget Vett og Viten AS.

Prosjektleder:

Sissel Overvik Holmberg

Kartleggingsteam:

Kari Christensen, Bård Foss By, Cristina Loennechen, Sissel Overvik Holmberg, Mari Frydenlund

Veiledere:

Stein Arve Strand og Inger Lise Leite, Korus Midt-Norge

Rapporten er skrevet av:

Mari Frydenlund

Illustrasjonsfoto:

Ungdomskontakten

Theodor Haugen

Stock photos

Tandem

Layout og trykk:

TANDEM

KARTLEGGINGSTEAMET ØNSKER Å TAKKE ALLE SOM HAR BIDRATT TIL RAPPORTEN

- et godt valg for framtida

**Stjørdal
kommune**